

PO 33. OBČNEM ZBORU SOCIALISTOV V NEAPLJU

Ali smo na pragu nove politične dobe v Italiji?

Borba za dušo proletariata - Kako bo Nenni izkoristil pridobljeno politično samostojnost?

Pred nekaj dnevi je Nennijeva socialistična stranka zaključila v Neaplju svoj letošnji občni zbor, za katerega je vladalo v republiki in v inozemstvu izredno zanimanje.

Zakaj tudi v inozemstvu? Zato, ker je Italija morda edina država v zapadni Evropi, v kateri so velikanske, milijonske množice delavstva zavoljo posebnih okoliščin tako rekoč izločene iz sodelovanja v državnem življenju. Medtem ko na priliko vidimo, kako v Franciji ali Veliki Britaniji zastopniki socialističnih strank sede šestokrat v vladi ter nosijo odgovornost za usodo države, je ogromna večina delavstva v Italiji v stalni opoziciji.

Res je sicer, da socialni demokrati sodelujejo s katoličani pri vodstvu države, toda zavedati se je treba, da predstavljajo saragatovci le majhen odstotek italijanskega proletariata. Ogromna večina delavcev je vpisanih v komunistični in Nennijevi stranki in ti stojijo stalno ob strani, gledajoč v državi nekako sebi sovražno silo.

Po mnenju tujih opazovalcev to ni zdrav pojav, ker ogroža demokratične temelje družbe. Demokracija, ki se ne oslanja tudi na delavske množice, je v današnji dobi šibka in zelo krhka. To velja zlasti za Italijo, kjer krščanski demokrati nimajo take večine, da bi lahko sami vladali republiki, kot more n. pr. Adenauer v Zapadni Nemčiji. Najboljši dokaz nam nudi ravno Fanfani.

Njegova vlada se neprestano maha, ker ne razpolaga z zadostno večino v parlamentu. Da bi učvrstil svoj položaj, mora iskati zaveznikov. On ali pa kak njegov naslednik bi se utegnil združiti z desničarskimi strujami, se pravi z monarhisti in fašisti, kar bi pomenilo konec demokracije in imelo daljnosežne posledice tudi v zunanji politiki.

KAKO RESITI DEMOKRACIJO?

Kako zavarovati in učvrstiti demokratični ustroj Italije, je zato vprašanje, ki zanima ravno tako njeno prebivalstvo kot zapadni svet.

Sodelovanje s komunisti, pravijo, ne more voditi k cilju, kajti oni teže povsod v svetu in tudi v Italiji po »diktaturi proletariata« in iz tega izvirajoči odpravi demokratičnih svoboščin za vse svoje nasprotnike. S protidemokratičnimi strankami ni mogoče reševati in krepiti demokracije. Iskati je torej treba drugega izhoda. Kje in kako?

Že delj časa vidijo mnogi politiki in tudi močne struje med demokristjani rešitev v tem, da se Nenni osvobodijo sleherne od-

visnosti od komunistov, se brez ovinkov in pridržkov izjavi za demokracijo kot **stalno in edino možno obliko političnega življenja v državi** ter združi nato svojo stranko s Saragatovo.

Nova delavska organizacija bi bila ena najmočnejših strank v Italiji, brez katere bi ne bilo mogoče stalno upravljati države. S tako demokratično stranko bi lahko sodelovala tudi Krščanska demokracija ter z njo sestavila zares trdno in stalno vlado, ki bi se opirala na veliko večino ljudstva in na zanesljivo večino v parlamentu.

NEODVISNOST OD KOMUNISTOV

Zadnja leta se je zdelo, da se taka zamisel da uresničiti, ker se je Nenni po dogodkih na Madžarskem in po odkritjih Nikite Hruščeva na XX. občnem zboru boljšeševikov v Moskvi zelo razočaral nad »diktaturo proletariata«. Grozodejstva, ki jih je zagrešil Stalin, bi bila v demokratični državi nemogoča.

In tako je prišel Nenni do prepričanja, da je omikano in človeka vredno sožitje med ljudmi mogoče samo v demokraciji. Tudi borba za uresničenje socializma naj se vodi z miroljubnimi sredstvi demokracije in ne z nasiljem in krvolitjem. Ko bo delavstvo prišlo na krmilo države, bo moralo priznati tudi drugače mislečim ljudem in skupinam pravico do življenja in udeleževanja.

S takimi nazori je Nenni nastopil že pred dvema letoma na občnem zboru stranke v Benetkah. Navzoči so mu burno ploskali, toda pri izvolitvi osrednjega odbora je ostal v manjšini. V vodstvu stranke so podporniki komunistov dobili dvetretjinsko

večino, tako da je Nenni hotel odstopiti. Spričo te grožnje je bil sicer soglasno spet izvoljen za glavnega tajnika stranke, a je imel zvezane roke, ker so prijatelji komunistov v vodstvu lahko odbili vsak njegov predlog.

PREDKONGRESNA BORBA

Pred letošnjim občnim zborom v Neaplju je Nenni naredil vse, da bi ne bil poražen kot v Benetkah. Pristaši njegove struje, tako imenovani avtonomisti, so mesece potovali po vsej državi od mesta do mesta in obiskali najbolj zakotne vasi, da zagotovijo Nenniju varno večino. Glavni napor Nennijevih privrženecv so bili naperjeni proti komunistom prijazni struji poslanca Vecchiettija, medtem ko je bila skupina Lelija Bassa manj nevarna.

Komunisti, kateri so bili že zdavnaj posejali stranko s svojimi ljudmi, so seve Vecchiettija na vse načine podpirali. Glasilo bivših komunistov Corrispondenza socialista je objavilo, da je vodstvo Togliattijeve stranke poslalo po državi zaupno okrožnico, s katero poziva komuniste, naj v boju proti Nenniju ne izbirajo sredstev. Če je treba naj se poslužijo tudi gospodarskega pritiska.

Med več ko desetletnim tesnim in vsestranskim sodelovanjem so namreč komunisti in socialisti ustanovili celo vrsto skupnih zadrug, podjetij in podpornih ustanov, v katerih so zaposleni številni nennijevci. Glavno besedo pa imajo v njih komunisti. Tem je okrožnica, kot piše Corrispondenza socialista, naročila, naj vplivajo na socialistične nameščence, da glasujejo za Vecchiettija. Če bi se upirali, jim lahko zažugajo celo z odpustom iz službe.

Nenni je postal gospodar

Ta pritisk je povzročil, da je Nenni zgubil precej glasov, kljub temu pa je prodorno zmagal. Na občnem zboru se je izreklo za njegovo resolucijo 58 odstotkov strankinih pristašev, Vecchietti je dobil nekaj več ko 32 odstotkov, Basso pa nekaj manj ko 9. To pomeni, da je Nenni postal popolni gospodar v stranki. V osrednjem odboru ali centralnem komiteju ima absolutno večino, izvršni odbor ali vrhovno vodstvo pa je povsem v njegovih rokah. Od 15 članov le eden ni avtonomist in še ta je bil izvoljen po Nennijevi volji.

To je storil zavoljo taktike, kakor je iz taktičnih razlogov vzel v svojo resolucijo tudi mnogo zahtev nasprotnikov, misleč, da jih tako laže in odločilneje porazi. Da

razoroži Vecchiettija, je odklonil sleherno sodelovanje s Fanfanijem, pri čemer pa ni rekel, ali bi morda ne sodeloval s kako drugo demokrščansko vlado. V resoluciji je nadalje naglašeno, da nameravajo nennijevci še nadalje ostati s komunisti v skupnih zadrugah in delavskih strokovnih organizacijah in, če je treba, sodelovati z njimi od slučaja do slučaja pri upravnih, to je občinskih in pokrajinskih volitvah.

NEJASNA BODOČNOST

Da bi vzel veter iz jader zlasti Bassu, je Nenni v resoluciji odklonil tudi sleherna pogajanja s Saragatom. Če se hočejo socialni demokratje združiti v enotno organizacijo s socialisti, naj se lepo vpišejo (Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

KONEC MIKOJANOVEGA OBISKA

Podpredsednik sovjetske vlade Anastas Mikojan se vrača iz Amerike. Na letalu se je nad oceanom užgal en motor, nato je prenehal delovati še drugi, tako da je zrakoplov moral pristati na otoku New Foundlandu. Mikojanu, petorici spremljevalcev in 32 sopotnikom se k sreči ni nič zgodilo.

Svetovna javnost se je pomirila in sedaj se le sprašuje, kakšen je bil uspeh Mikojanovega večtedenskega obiska v Združenih državah. Amerika in Rusija nista namreč v ničemer spremenila svoje politike. Mikojana je spravilo v slabo voljo, da Amerikanci niso hoteli niti povečati izmenjave blaga z Rusi.

Zato je zmerom šaljivi in nasmejani Armenec pred odhodom nekoliko zarobantil: izjavil je, da Washington nadaljuje hladno vojno, ter bil užaljen, ker je Eisenhower ravno med obiskom dejal v parlamentu, da so mednarodne pogodbe za boljše vike le »kosi papirja«.

Ali je bil potemtakem obisk brez koristi in smisla? Nikakor ne! Razmerje med Združenimi državami in Rusijo se je namreč kljub vsemu vsaj nekoliko izboljšalo in razvedrilo. Tudi ni izključeno, da bo v doglednem času prišlo do vrhunškega sestanka med štirimi velesilami. Ravno tako v Washingtonu kot v Moskvi trde, da je bilo potovanje vendarle koristno.

JUŽNI TIROLCI IN KOROŠKI SLOVENC

List *Alto Adige* priobčuje že dalj časa članke, v katerih očita Avstriji, kako preganja slovensko manjšino na Koroškem, istočasno pa se vneta bori za manjšinske pravice Nemcev v Italiji. Koroškim Slovincem krati pouk v materinem jeziku in dovoljuje, da nacionalisti izvajajo nad njimi prava nasilstva. Avstrija naj torej naredi red v lastni hiši, preden se obrača z obtožbami zoper Italijo.

Preteklo soboto je južnotirolski dnevnik *Dolomiten* odgovoril na te napade z obširnim člankom, v katerem je med drugim rečeno: »Mi obsojamo vsak pojav šovinistične samovolje, pa naj se to zgodi kjerkoli.« S tem je list protislovenska nasilstva na Koroškem odklonil. Obenem je pa svetoval Italijanom, naj pometajo pred lastnim pragom. Kot primer je navedel žalostne razmere

v Beneški Sloveniji

»Če se že *Alto Adige* hoče zavzeti za slovenske manjšine,« pišejo *Dolomiten*, »mu hočemo nakazati mnogo hvaležnejšo nalogo... Časnik bi lahko povprašal italijansko vlado, zakaj sploh ne dovoljuje pouka v materinem jeziku približno 50 tisoč Slovincem v videmski pokrajini. Slovenci bi bili listu prav gotovo nadse hvaležni, ako bi v tej smeri prevzel kakšno udarno pobudo!«

Dolomiten so se s to pripombo brez dvola dotaknili najbolj boleče rane v manj-

Ob bridkem udarcu, ki je zadel našega urednika Draga Legišo zavoljo smrti njegovega očeta, mu vsi sodelavci v uredništvu, upravi in tiskarni izrekamo globoko sožalje.

šinski politiki Italije. Razmere v Beneški Sloveniji so namreč take, da jih Italija ne more zagovarjati pred kulturnim svetom. Vsak pravičen človek je prisiljen ravnati z Beneškimi Slovenci brez pridržka obsoditi.

Besede in dejanja

Da bi prikazal, kako vse drugače ravna Avstrija z manjšinami na Koroškem, je časnik *Dolomiten* objavil, kaj je 14. novembra rekel na nekem shodu koroški deželni glavar Wedenig.

»Jaz prav res nikakor ne morem razumeti tistih staršev,« je dejal, »katerih materini jezik je slovenščina in ki doma govore z otroki slovenski, a so se kljub temu odpovedali slovenskemu pouku. Oni se niti najmanj ne zavedajo, kakšno krivico so zagrešili in kaj s tem jemljejo otrokom.«

Pravične in pametne besede, katere lahko vsak Slovenec podpiše. Vendar bolj kot Wedenigove besede nas zanimajo njegova dejanja. On je bil tisti, ki je s svojim zloglasnim odlokom ukinil obvezni slovenski pouk na južnem Koroškem in zatem trpel, da so državni uradniki, orožniki in kapitalisti s socialnim pritiskom in grožnjami silili slovenske starše, naj vpišejo otroke v nemške šole, če nočejo veljati za sovražnike države.

Taki so pač raznarodovalci povesod. Eno so njih besede, drugo njih dejanja. Nacionalistični nestrpneži v Italiji in Avstriji si lahko podajo roko.

POMIRILI SO SE Z NASERJEM

V petek je bil sklenjen sporazum med Naserjem in Veliko Britanijo, ki se tiče v glavnem finančnih vprašanj. Naser je zahteval, naj Angleži poravnajo škodo, povzročeno v Egiptu od njihovih oboroženih sil, ko so napadale deželo, obenem naj oproste egiptovske denarne naložbe v britanskih bankah, ki so jih Angleži tudi zaplenili. London pa terja odškodnino za zaplenjeno britansko premoženje v Egiptu.

Pretekli teden so se, kot rečeno, poravnali. Po objavi sporazuma se obnove diplomatske zveze med obema državama in težak spor bo pokopan. Za Veliko Britanijo je to dragocen nauk, da so časi, ko je lahko delala svetovno politiko »na lastno roko«, to je, brez prejšnjega sporazuma z Ameriko, za vselej minuli.

ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKI

ODBOR

Včeraj so se v rimskem zunanjem ministertvu sestali italijanski člani jugoslovansko-italijanskega odbora za zaščito narodnih manjšin, ki se bo 9. februarja sestal v Beogradu.

Na zasedanju bodo Jugoslovani, kot bemo, zahtevali predvsem, naj se na Tržaškem uvede dvojezičnost, kakor predpisuje londonski sporazum. Italijani pa, naj Jugoslavija čimprej oskrbi italijanske šole v Istri s primerno opremo in učili.

PODNEBJE SE SPREMINJA

Kadar je v januarju pri nas največja zima, so ljudje v Južni Afriki v polnem poletju. Letos je pa tam doli na južni polobli

začelo v tem času naenkrat snežiti. Vreme-slovec tolmačijo pojav s splošnim spremenjanjem podnebja, ki ga že dalj časa opazamo na zemlji: v severnih krajih postaja vedno topleje, na jugu pa čedalje hladneje.

JUGOSLOVANSKO OROŽJE ZA TUNIZIJO

Tunizija, ki je šele par let samostojna država, ima zelo šibko vojsko. Njene oborožene sile so tako majhne, da z njimi komaj vzdržuje javni red, kaj šele, da bi mogla preprečiti prehajanje oddelkov narodnoosvobodilne vojske iz sosedne Alžirije na svoje ozemlje.

Burgiba že leta prosi zapadnjake, naj ga vsaj za silo oborožijo. Najprej se je obrnil na Francoze, toda brez uspeha. Ob koncu starega leta je dobil nekaj orožja od Angležev, prejšnji teden še od Amerikancev, zdaj je pa Burgiba javil, da bo februarja prejel prve pošiljke orožja tudi iz Jugoslavije.

ZA TUJSKOPROMETNO USTANOVNO

Dr. Palamara je v soboto na sestanku s časnikarji med drugim izjavil, da je generalni komisariat določil 28 milijonov lir za gradnjo poslopja, kjer bo sedež tujskoprometne ustanove za Sesljan in Devin. Stavba bo zgrajena na enem najslikovitejših krajev naše obale, in sicer v bližini občinskega »campinga« v Sesljanu, na zemljišču, ki ga je Uradu za tujski promet daroval devinski princ. Poslopje bo sezidala ustanova Selad.

Tujskoprometna ustanova za Devin in Sesljan bo začela delovati, kot se zdi, leta 1960.

TAT NA PRIŽNICI

V cerkvi sv. Antona v Padovi je neki Francesco Festa preživel strašno noč. Dal se je namenoma zapreti v baziliko, da bi ponoči lahko pobasal ves denar iz pušice za miloščino. Toda ko je spraval zadnji drobiž v žep, sta skočila nadenj dva velika psa iz sosednega samostanskega vrta. Za las jima je ušel na prižnico, kjer je v trepetu in mrazu prečepel vso noč; če se je le ganil, sta se psa »nečaje zagnala po stopnicah.«

Zjutraj se je čudni pridigar krotko predal cerkovniku in bil srečen, da je mogel z zdravo kožo v zapor.

NEPOBOLJSLJIVI ZAGRIZENCI

Mladinski odsek Zveze družin padlih in pogrešanih je sklical v Trstu izredno sejo, na kateri je bil sprejet »ogorčen protest proti uresničenju londonskega sporazuma v katerikoli obliki«, češ da je pogodba brez vsake pravne veljave in se zato ne sme izvršiti.

S posebno odločnostjo so se narodni nestrpneži zagnali zoper »sleherni poskus, da bi se uvedla dvojezičnost ne le v Trstu, marveč tudi v bližnjih in okoliških krajih«, se pravi na nesporno slovenski zemlji. Resolucija vidi v tem le zaščito italijanščine, ki je »simbol enotnosti domovine«. Če se državljanji slovenske narodnosti poslužujejo svojega jezika v uradih in javnosti, razdirajo torej po mnenju teh šovinistov enotnost italijanske države.

To je tako predpotopna, nazadnjaška miselnost, da neprizadeti inozemci ne morejo verjeti, kako je v naših naprednih časih v velikem mestu sploh še mogoča. In to med mladino, od katere je odvisna bodočnost naroda in države. Ob takih pojavih bi bilo treba izraziti Italiji samo sožalje!

GLASBENA MATICA V TRSTU

vljudno vabi na

PUSTNI PLES

ki bo v soboto, 24. jan., v dvorani na stadionu
Prvi maj. — Pričetek ob 21. uri.

„IGRA KVINTET AVSENK“

Vstopnice se prodajajo v Tržaški knjigarni v Trstu, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 61-792, od 22. jan. dalje ter eno uro pred pričetkom zabave pri blagajni dvorane. • V Tržaški knjigarni se lahko tudi rezervirajo mize.

—•—

V nedeljo, 25. januarja, ob 14.30
v Ljudskem domu v SV. KRIŽU, ob 16.30 v
prosvetni dvorani na OPCINAH ter ob 20.30
v Avditoriju v TRSTU:PESTER SPORED NARODNE IN ZABAVNE
GLASBE S SODELOVANJEM KVINTETA
AVSENK, DUETA FILIPIC-KOREN IN
JANE OSOJNIK

Za prireditev v Avditoriju se vstopnice prodajajo v Tržaški knjigarni, ul. Sv. Frančiška 20, od 22. jan. dalje ter eno uro pred pričetkom predstave v ul. Roma 15/II.

Za prireditev v Sv. Križu in na Opčinah se vstopnice prodajajo eno uro pred pričetkom predstave pri blagajni dvoran.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V nedeljo, 25. jan., ob 20. uri v Prosvetni dvorani
v Ricmanjih

Jan de Hartog

SOPOTNIKA

Življenjska komedija v sedmih slikah

V soboto, 31. jan., ob 18. uri v Avditoriju v Trstu
krstna predstava

PEPELKA

pravljica igra v štirih dejanjih
Napisala: Marija Holkova

Napetost na Malti

Južno od Sicilije ležeči otok je naši javnosti znan iz časov Mussolinija, ki je zahteval njegovo priključitev Italiji. Kot spomin na tisto dobo nosijo v Rimu in drugih mestih republike še danes mnogi trgi in ulice ime Malta.

Po zadnji vojni so se razmere seve temeljito spremenile. Za Malto, kjer prebivalstvo govori poseben neitalijanski jezik, se Rim prav nič ne briga več, Maltežani sami, ki so že več ko poldrugo stoletje pod oblastjo Angležev, so pa postavili zahtevo, naj otok postane sestavni del Velike Britanije s pravico, da ima 6 poslancev v londonskem parlamentu.

Za to se je potegovala v prvi vrsti malteška delavska stranka, ki ima v deželi večino in jo vodi Dom Mintoff. Obenem pa je Mintoff zahteval, naj Angleži zajamčijo prebivalstvu polno zaposlenost. To je storil zavoljo tega, ker je nekdanja pomorska trdnjava Malta zgubila v atomski dobi za Veliko Britanijo prejšnji pomen: državne ladjedelnice, od katerih je prebivalstvo v glavnem živelo, prehajajo v last zasebnikov, ki seve niso mogli zagotoviti Maltežanom stalnega dela. To je odvisno, so dejali, od naročil, ki jih bomo prejeli.

Zato je Mintoff hotel, naj za stalno zaposlenost jamči država, kar je pa ta tudi odklonila. Po 7-tedenskih razgovorih, ki jih je Dom Mintoff vodil v Londonu, so se decembra pogajanja razbila.

ŠVICA V SREDOZEMLJU

Posledica je bila, da je Mintoff zašel v nasprotno skrajnost. Zahteval je, naj se Malta odcepi od Velike Britanije in postane neodvisna država pod pokroviteljstvom Združenih narodov. Dežela naj bo nekaka Švica sredi Sredozemskega morja.

V odgovor so Angleži ukinili ustavo in vse demokratične svoboščine. Imenovali so na otoku guvernerja, v čigar rokah je zdru-

žena vsa državna oblast. Mintoff je pozval prebivalstvo, naj prekine sleherno sodelovanje z Angleži, in v prihodnjih mesecih bo Malta pozorišče ostrih političnih bojov in morda tudi nemirov.

Zelo dvomljivo pa je, ali bodo Maltežani mogli uveljaviti svoje zahteve: otok, na katerem živi okoli 350.000 ljudi, je namreč gospodarsko zelo šibak. V letu 1957-58 je Malta izvolila vsega le za poldrugo milijardo lir, uvozila pa za 37 in pol milijarde; skoro polovica tega zneska je šla za hrano in druge življenjske potrebščine, ki so se uvozile iz Velike Britanije. Brez stalne pomoči Angležev, bi v deželi zavlada lakota in beda.

Ali bodo Združeni narodi hoteli vzeti na se breme, ki so ga doslej nosili Angleži, je zelo dvomljivo, in zato je tudi več ko negotovo da bo od Dom Mintoffa započeta borba mogla uspeti.

VODA NA NAKAZNICE

V državi Izrael je tolika suša, da je vlada bila prisiljena odrediti, koliko vode sme vsak državljan porabiti: za kuhanje, pranje in kopanje največ 6 hektolitrov na mesec. Kdor potrosi več, mora plačati višjo ceno in povzru globo. Pomanjkanje vode je, kot so izjavili, danes najtežji državni problem Izraela.

SRAJCE NA POSODO

V američkem mestu Detroitu se peča neko podjetje s tem, da posoja srajce. Za nekaj dolarjev dobiš na uporabo ducat srajce. Ko jih umažeš, jih podjetje pobere, opere in zlika ter dostavi čiste spet v hišo. Pogodba velja, dokler se srajce ne raztržejo.

Nov način hodi prav zlasti samcem, a odjemlje tudi gospodinjam skrb za nadležno pranje.

Ali smo na pragu
nove politične dobe v Italiji?

(Nadaljevanje s 1. strani)

brez posebnih pogojev v Nennijevo stranko.

Prvi vtis je zategadelj naslednji. Nenni je sicer zmagal ter si tako izvojeval politično neodvisnost od komunistov, a pri tem zaostri svoje odnose z vsemi ostalimi strankami: nanj se jezijo Togliatti, Fanfani in tudi Saragat, ki bi mu moral zdaj biti najbližji. Vsako sodelovanje s Krščansko demokracijo in drugimi demokratičnimi skupinami je v parlamentu in vladi postalo za določen čas popolnoma nemogoče.

S tem pa ni še rečeno, da bo ta položaj ostal za vse čase nespremenjen. Ni izključeno, da je za Nennija bilo trenutno važno le to, da zmaga, medtem ko mu je bilo vse drugo postranskega pomena. Kako bo politično moč, ki je padla v njegove roke, pozneje uporabil, je popolnoma drugo vprašanje.

Ali jo bo uporabil za to, da vključi milijonske množice svojih socialistov v demokratično življenje države, bo pokazala šele bodočnost.

Smučar na belih poljanah

Tržaškega

BARKOVLJE

Pred kratkim je Novi list objavil dopis iz Sv. Križa, v katerem se je dopisnik pritoževal, da je prosvetno delovanje v vasi precej mrtvo. Kar je bilo napisano za Sv. Križ, velja v polni meri tudi za Barkovlje in prav gotovo tudi za vso tržaško okolico.

Kar zadeva prosvetno delo, so bili Barkovljani do pred nekaj leti vedno med prvimi. Imeli so pevski zbor, ki so ga povečini sestavljali starejši pevci, katerim se je pa pridružilo lepo število mladine. Starejši so nastopali v zboru zlasti zato, da bi mladim vcepili ljubezen do petja in ostalega kulturnega dela, da bi se tako nemo-teno nadaljevalo.

Toda mladina je na žalost ubrala druga pota, tako da danes v Barkovljah sploh ni poštenega pevskega zbora. Žalostno je zlasti, da se za prosvetno delovanje ne zani- ma niti srednješolska niti visokošolska mladina, čeprav je v Barkovljah toliko di- jakov, da bi z lahkoto zasedli mesta, ki so jih izpraznili starejši kulturni delavci.

Če povabiš dijaka, naj pomaga pri prosvetnem delu, ti navadno odgovori, da ni- ma časa, ker se mora učiti. To je pa po našem le prazen izgovor, kajti na svetu menda ni študenta, ki bi ves izvenšolski čas posvetil učenju.

V Barkovljah imamo danes lepe prostore, ki so zelo pripravi za košarkarske, od- bojkarske in namiznoteniške tekme. Če tu- kajšnji mladini ni všeč petje, naj se po- sveti vsaj športu, ki je zlasti dijakom ze- lo potreben.

Sodimo, da bi morali tisti, ki so odgo- vorni za barkovljansko prosveto, čimprej povabiti naše dijake in visokošolce, naj ustanove vsaj kako športno društvo, od katerih bi vsi imeli veliko korist.

NABREŽINA

Na petkovi seji občinskega sveta so raz- pravljali o brezposelnosti v občini. Ugotovi- li so, da je v zadnjem času brez dela okrog 500 občinarjev, to je 17 odstotkov vsega delavstva. Občinski odbor je zato predlagal, naj svet izglasuje resolucijo, ki naj se odpošlje državnim oblastvom, da čimprej nekaj učinkovitega ukrepejo v ko- rist tukajšnjega delavstva.

Vzroke tolikšne brezposelnosti je treba iskati zlasti v tem, da so mnoga kamno- seška podjetja to zimo odslovila precejšnje število uslužbencev, nekatera pa celo po- vsem prekinila obrat. Tovarna papirja v Štivanu, kjer so mnogi naši delavci upali, da bodo našli stalno zaposlitev, pa je spre- jela v službo precejšnje število oseb iz dru- gih pokrajin.

Resolucija je bila po daljši razpravi so- glasno sprejeta. Svet je obenem odobril predlog svetovalca Vižintina, ki je dejal, naj se sestavi odposlanstvo, da vprašanje brezposelnosti temeljito obrazloži raznim oblastvom in zlasti generalnemu komisarju Palamari. Odbornik Legiša pa je predlagal, naj drugo odposlanstvo stopi čimprej v stik z ravnateljstvom tovarne papirja ter za- hteva, da izpolni obljubo, da bo v obratu zaposlilo predvsem domačo delovno silo.

V torek smo spremili k večnemu počit- ku 73-letno domačinko Rozalijo Terčon, ma- ter bivšega nabrežinskega župana. Pokojni- ca je bila dobra mati, skrbna gospodinja in narodno zavedna Slovenka. Naj ji bo lahka domača zemlja. Užaloščeni družini, zlasti sinovoma gg. Josipu in Dorčetu, izre- kamo globoko občuteno sožalje.

† Josip Legiša

V soboto, 17. jan., je zadet od srčne kapi v Devinu umrl znani posestnik Josip Legiša. Bilo mu je 67 let. Pokojnik je pred pol- drugim letom hudo zbolel na srcu, se nato več mesecev zdravil v bolnišnici, zadnjih šest mesecev pa prebil doma in do poslednjega trenutka upal, da bo ozdravel. Toda Bog je odločil drugače in ga v soboto zjutraj ne- nadno poklical k sebi.

S smrtjo Josipa Legiša, po domače Pepija Kupčevega, je kraška zemlja ob slovenski obali gotovo zgubila enega svojih najznačil- nejših in nejuglednejših predstavnikov. Raj- nik je namreč bil že po svoji krepki teles- ni postavi, še bolj pa po svoji miselnosti veren sin našega Krasa: neumoren in vztra- jen delavec ter velik poštenjak. Vse svoje življenje je posvetil zemlji, ki jo je obdelo- val s tolikšno ljubeznijo in s tako večšo ro- ko, da je kljub včasih zelo neugodnim raz- meram lahko dostojno preživljala njegovo številno družino. V njegovi hiši je obenem vedno našel zatočišče in pomoč vsakdo, kdor je je bil potreben.

Tako kot njegov pokojni oče, ki se ga vsi starejši Devinčani in okoličani še danes spo- minjajo kot izredno pogumnega in borbe- nega Slovenca, je tudi sin Josip za časa fa- šizma z besedo in dejanji krepko zagovar- jal pravice svojega naroda in ni nikoli niti najmanj podvomil v zmago resnice in pra- vice.

Med drugo svetovno vojno so ga nacisti odpeljali na prisilno delo v Nemčijo, kjer je prvič hudo zbolel za boleznijo, ki ga je pred dnevi spravila v grob. Leta 1947 je na pova- bilo bivše ZVU stopil v odbor devinsko-na- brežinske občine ter dve leti zatem bil na prvih povojnih svobodnih volitvah izvoljen v občinski svet.

Kako je bil rajni Josip Legiša znan in pri- ljubljen, je dokazal veličastni pogreb, ki je bil v nedeljo. Na zadnji poti ga je spremito okrog 1500 ljudi iz vse bližnje in daljne oko- lice. Iz hiše žalosti je sprevod krenil v de- vinsko cerkev, kjer je domači župnik opravi- l slovesno črno peto mašo, nato so krsto, obdano s številnimi venci in cvetjem, polo- žili v grob na štivanskem pokopališču.

Naj bo zvestemu sinu našega naroda lah- ka domača zemlja, Vsemogočni pa naj mu bogato poplača vse, kar je dobrega storil na tej zemlji.

Užaloščeni družini in sorodnikom izreka- mo globoko občuteno sožalje.

Posebne izraze sočustvovanja pošiljajo si- nu pokojnika, uredniku Novega lista Dragu Legiši, vsi njegovi sodelavci in številni pri- jatelji iz Trsta, Gorice in ostalih krajev na- še domačije.

Virgilu Ščeku v spomin

Preplašeni ljudje so drli iz ogrožene go- stilne na prosto, a fašisti jim še niso dali mi- ru. Za njimi so meatali kamenje streljali in vrgli bombo, ki se je razpočila in silno raz- burila vso vas.

Po opravljenem delu so se fašisti pod vod- stvom znanega razgrajča Manfredinija ne- moteno vrnili v Gorico.

Vsa ta protizakonita dejanja so se izvršila pred očmi orožnikov, ki niso mignili s pr- stom, da bi fašiste pozvali k redu. Prošnje napadenih Slovencev, naj jih policija vzame v zaščito, so bile brez uspeha. Orožniki so brezbržno gledali, se pomenkovali z Man- fredinijem in na posled z njim in ostalimi na- padalci vrnili v mesto.

23.

Dr. E. BESEDNJAK

NAPAD NA SV. KRIŽ

Tako kot na Goriškem so v predvolilni do- bi strahovali fašisti naše ljudstvo tudi v oko- lici. Nekaj dni po napadu na Vrtojbo je Edi- nost n. pr. poročala o pohodu fašistov na Sv. Križ.

Zvečer, ko so prebivalci mirno sedeli v svojih domovih pri večerji, je pridrdralo v vas več tovornih avtomobilov, polnih obro- žencev, ki so se ustavili v bližini sedeža Ljud- skega odra. Ker so našli vrata v poslopje zaprta, so šli iskat predsednika društva na njegovo stanovanje. Trojica se mu je pred- stavila in zahtevala, naj se legitimira. Misleč, da ima opravka s policisti, je rekel, da legiti- macije nima pri sebi, ter jih povabil s seboj v društvene prostore.

Toda komaj je odprl vrata, so iz teme pla- nili skriti fašisti, vdrli v društvene sobe in obenem v sosedno stanovanje, kjer je najem- nikova družina z otroki ravno večerjala. Proti navzočim so naperili napadalci samokrese ter zažugali, da bodo nanje streljali, če se kdo le zgane.

TELEFON JE POKVARJEN

V trenutku so fašisti v društvenih prostori- h vse prevrgli in razmetali. Knjižnico, mi- ze in pohištvo so spravili na velik kup, vse skupaj polili s bencinom in zanetili ogenj.

Požar se le zaradi tega ni razplamtel in uničil poslopja, ker se je po vasi pravočasno raznesel glas o fašistovskem pohodu. Od vseh strani so se zgrinjali možje in fantje, da bi zaščitili društveni dom. Ob pogledu na zbi- rajočo se črno množico so se fašisti zbalii in planili proti tovornikom, da jo odkurijo v Trst. Pred odhodom so še krepko streljali proti vaščanom.

Križani so lahko ukrotili požar in rešili zgradbo ter pohištvo v njej bivaajočih ljudi. Istočasno so seve iskali pomoči pri svetokriš- kih karabinjerih, od katerih so zahtevali, naj brzojavno poskrbe, da se proti Trstu drveči tovorniki na cesti ustavijo ter hudodelci izro- če oblastvom. To je tembolj potrebno, ker so fašisti med napadom nekaj Križanov ranili. Med njimi je bil oče treh majhnih otrok Jo- sip Košuta, ki so ga s prestreljeno roko mo- rali drugi dan prepeljati v mestno bolnišnico.

Toda orožniki so odgovorili, da tej želji na žalost ne morejo ugoditi, ker »je telefon po- kvarjen«. In tako je tudi napad na Sv. Križ ostal nekaznovan. Tudi to pot ni policija iz- sledila nobenega krivca.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI POKRAJINSKI SVET

Prejšnjo soboto bi morala biti izredna seja goriškega pokrajinskega sveta, ki pa je zaradi bolezni predsednika dr. Culota odpadla. Seja bo to soboto.

V torek preteklega tedna pa je bila seja pokrajinskega odbora. G. Grigolon je poročal o ukrepih, ki jih je pokrajina sprejela za izboljšanje živinoreje. Da bi uspešneje odpravili živinske bolezni, zlasti tuberkulozo in brucelozo, so sestavili posebno komisijo, ki ji načeluje odbornik Grigolon. Ostali člani so kmetijski nadzornik dr. Marsano, zastopnik združenja živinorejcev De Finetti, uradnik kmetijskega nadzorništva dr. Danilo Zorzut ter dr. Baum.

Na eni prihodnjih sej bo pokrajinski svet proučil vprašanje, ki sta ga dr. Culotu postavila svetovalca Bergomas in Marija Selli. Ta sta se namreč pritožila proti povišanju voznine na avtobusnih in drugih progah. Zaradi povišane voznine so občutno prizadeti v prvi vrsti dijaki in delavci, ki se z avtobusi vozijo v šolo ali na delo. Povišek je, kakor pravilno poudarjata svetovalca, neutemeljen. Zato mora pokrajinski svet posredovati, da se povišanje ukine.

VESELJE GORIŠKIH SMUČARJEV

Predpreteklo nedeljo je Ribijev avtobus prvič odpeljal goriške smučarje na Lokve. Odslej vozi vsako nedeljo izpred postaje v ulici IX. avgusta ob 8. uri in se z Lokev vrača ob 17. uri. Od pretekle nedelje vozi na Lokve tudi jugoslovanski avtobus, in sicer s prehoda pri Rdeči hiši ob 7.30, vrača pa se ob 17. uri. V nedeljo sta bila oba avtobusa nabito polna. Na Lokve je odšlo še nad 60 avtomobilov z izletniki z Goriškega in s Tržaškega. Smuka na Lokvah je lepa in je izmed vseh za nas najbližja in najbolj poceni.

MINISTER TOGNI V GORICI

V nedeljo je prispel v Gorico minister za javna dela Togni. Sprejeli so ga goriški prefekt dr. Nitri, kvestor dr. Testa in drugi oblastniki.

Minister se je najprej udeležil slovesne otvoritve nove tehnične šole v ulici Diaz. Poslopje je blagoslovil nadškof Ambrosi. Glavni govor je imel pokrajinski odbornik dr. Polesi, ker je predsednik dr. Culot bolan. Odbornik je sporočil, da je pokrajina zgradila z državno pomočjo šele prvi del ponosne stavbe, ki je stal 128 milijonov. Drugi del, ki bo stal 80 milijonov, pa bodo zgradili pozneje.

Kratek priložnostni govor je za dr. Polesijem imel tudi minister Togni, ki se je nato udeležil zakuske, katero je priredila pokrajinska uprava.

Kmalu zatem je nadškof Ambrosi blagoslovil novo obsežno naselje v Standrežu, ki ga je sezidala Ustanova za gradnjo ljudskih hiš (INA-Casa), kar je stalo nad pol milijarde lir.

Minister Togni je tudi tu imel priložnostni govor, v katerem je pa izustil besede, ki dokazujejo vso njegovo bolestno nacionalistično miselnost. Med drugim je dejal, da bodo v našem mestu zgrajene še nove hiše za »ostale brate in zaslužne državljane, ki so izgubili svoja ognjišča na drugi strani nenaravne inčasne meje«.

Zanima nas, če bi tako izjavo odobril predsednik vlade in zunanji minister Fanfani, ki je odgovoren za odnose med Italijo in drugimi državami!

IZ ŠTEVERJANA

Naše županstvo je razglasilo, da bo od 22. t. m. dalje posloval v občinski hiši trošarinski urad podjetja Bozzini in Gionchetti. Za stranke bo odprt vsak četrtek od 15. do 17. ure. Števerjanci bodo odslej lahko plačevali trošarino doma in jim ne bo treba več hoditi v Gorico.

Pred uradom je nameščen tudi poseben nabiralnik za spremne listine (bollette di accompagnamento). Tisti občani pa, ki so oddaljeni od našega županstva, lahko plačajo trošarino v uradih podjetja v Gorici, ul. Verdi, nasproti Ljudskega vrta.

Županstvo opozarja kmetovalce, da je treba pristojbino za zakol prašičev plačati pred zakolom. Plačajo pa jo lahko pri domačem ali goriškem trošarinskem uradu.

IZ KRMINA

Predpreteklo soboto je imel naš občinski svet izredno sejo, na kateri je zlasti razpravljalo o predlogu, naj se ukineta sodniji v Gradiški in Krminu. Po daljši razpravi je bila soglasno sprejeta resolucija, v kateri je poudarjeno, da je krminska sodnija ena najstarejših na Goriškem, saj je bila ustanovljena že pred letom 1799. Pod Avstrijo je sodnija imela kar tri stalno nameščene sodnike. Pomemben je zlasti njen zemljeknjižni oddelek, v pristojnost katerega spadajo vse občine krminskega sodnega okraja in tudi občini Chiopris in Viscone v videmski pokrajini.

V resoluciji je svet tudi izpovedal resnico, da je nova državna meja, ki gre približno tri km od Krmina, odrezala mesto od slovenskih Brd, ki so bila za krminsko gospodarstvo vir velikih dohodkov. Nova meja je torej za Krmin hud gospodarski udarec. Morebitna ukinitve krminske sodnije bi pa bila za mestno gospodarstvo drug, morda še hujši gospodarski udarec.

Čeprav je krminska gospoda, kakor sama danes priznava, dobro živela od dohodkov iz slovenskih Brd, je Slovence pred drugo svetovno vojno javno zaničevala. In ista gospoda, ki se sedaj sklicuje na hud gospodarski udarec, ki ga ji je zasekala mirovna pogodba, je po vojni ukinila slovensko šolo v Krminu in jo premestila iz mesta na Plešivo, ker je dobro vedela, da je zaradi prevelike oddaljenosti šestletni slovenski otroci iz Krmina ne bodo mogli oibskovati.

A Krmin in zlasti Gorica tudi danes v dobršni meri živita od Slovencev, ne samo od tistih v Italiji, temveč predvsem od naših bratov in sester z onstran meje. Kaj bi bilo s premnogimi trgovci v Krminu, Čedadu in zlasti v Gorici, če bi ne bilo dotoka Slovencev iz Jugoslavije?

Na to vprašanje naj odgovorita Pedroni in Messaggero Veneto, ki sta pred dvema tednoma zopet zlila strupen žolč sovraštva na Slovence v Italiji, ko sta hotela zaigrati vlogo čuvarjev italijanstva na meji. Za to sta prav ta dva najmanj poklicana, ker s svojim divjim ravnanjem resničnemu in zdravemu italijanstvu lahko samo škodujeta.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

POHOD NA ŠKOFIJE

Kmalu po napadu na Sv. Križ so črnosrajčniki izvedli sličen pohod na Škofije. V vas so vdrli ob 2. uri po polnoči med 15. in 16. februarjem ter se spravili na ondodni sedež Delavskih zadrug. Ker je bil vhod zaklenjen, so razbili vrata in okna, da bi se splazili v notranjščino.

Tu so kot v Križu vrgli na kup pohištvo in ga polili s bencinom in petrolejem. Požar so pa hoteli zanetiti s ceste in zato so metali skozi okna na pohištvo bombe in ročne granate. In res je bilo kmalu poslopje v plamenih. Pokanje izstrelkov je prebudilo vso vas in priklicalo tudi ognjegasce, ker so preplašene ženske na ves glas vpile: »Ogenj, ogenj! Fašisti, fašisti!« Škofije so bile daleč naokoli obžarjene od zubljev, švigajočih sredi noči proti nebu.

Ko so se gasilci lotili dela, so pa naleteli na odpor črnosrajčnikov. S streljanjem iz samokresov so hoteli ustrahovati ognjegasce, da bi poslopje zgorelo do tal. Vendar škofijski gasilci so bili pogumnejši od svojih stanovskih tovarišev v Trstu. Gasilsko orodje so pripeljali na drugo stran poslopja in od tam krotili požar. Tudi tu so jim sicer črnosrajčniki žugali in mimo njihovih glav streljali, toda Škofijci se niso dali splahiti, marveč hrabro naprej gasili.

Ko se se sredi noči od vseh strani začele zbirati množice kmetov in delavcev, se je fašistom tudi v Škofijah zdelo bolje in varneje, da poberejo šila in kopita in se brž vrnejo v Trst.

»NI MOJA STVAR«

Samo po sebi se razume, da so tudi Škofijci med napadom pričakovali, da jim bo prihitela na pomoč policija. Toda kljub pokanju granat in vso okolico razsvetljujočemu požaru ni bilo ves čas nobenega orožnika na spregled. Hudodelci so ostali tudi to pot »nepoznani« in zato nekaznovani.

Ko se je lastnik hiše, v kateri je bila nameščena Delavska zadruga, oglasil pri krajevem komisarju in zahteval, naj poskrbi vsaj, da se v bodoče taka nasilstva ne bodo ponavljala, je ta hladnokrvno odgovoril: »To ni moja stvar. Vrzite ven zadrugo, pa se Vam ne bo treba bati.«

Lastnik je pripomnil, da ima z zadrugo najemninsko pogodbo. Vprašal je, ali sme po postavi pogodbo kar meni nič tebi nič razveljaviti. Komisarjev odgovor se je spet glasil: »To ni moja stvar.« Za red in zakonitost odgovorno oblastvo si je torej kot Pontij Pilat pralo roke in prepuščalo mirne duše slovensko prebivalstvo samovolji in nasilstvom fašistov.

Ta brezbriznost je bila posebno značilna še zavoljo tega, ker so črnosrajčniki v Škofijah na ves glas napovedovali: »Najprej zadruge, nato slovanske šole!« Grozili so torej s še nadaljnimi zločini nad našim narodom. Da se to oblastev ni prav nič brigalo, osvetljuje z žarko lučjo razmere, katere je tedaj moralo prenašati naše ljudstvo.

(Nadaljevanje)

**Ali si že počuvnal
naročnino?**

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ REZIJE

V Novem listu smo že marsikaj poročali iz naše doline in o razmerah v naši občini, zlasti o gospodi v Ravenci. Večkrat smo tudi omenili vas Učejo in njenega duhovnika g. Ferrinija. Ta je pred meseci ustanovil nekako strokovno šolo. G. Ferrini spada med tiste italijanske duhovnike v Beneški Sloveniji, ki so proti uporabi materinega jezika slovenskih vernikov v cerkvi in katekumena se tudi nikakor nočejo naučiti. Dnevnik Gazzettino, ki navadno take italijanske duhovnike — raznarodovalce — hvali, je dne 16. decembra zapel cel slavospev tudi Don Ferriniju v Učeji.

Slavospev se takole glasi:

»V osamljeni Učeji, vasi, ki meji z Jugoslavijo, so imeli te dni velik praznik, ker je vasica postala župnija. Za župnika je bil imenovan dosedanji kaplan g. Vito Ferrini, ki je obenem stalni učitelj. V ubožni vasi g. Ferrini skrbi s krščansko požrtvovalnostjo za duhovni in telesni blagor vsega okraja. On je namreč župnik, učitelj, zdravnik, skratka poglavar občine...«

Gospod Ferrini je v Učeji komaj nekaj let. Prišel je iz Vizonta, kjer je kaplanoval kakih 10 let. Naši ljudje iz Vizonta pa ne vedo, da bi njihov bivši kaplan kdaj učiteljeval. Učil je pač verouk v italijanščini. Še manj vedo povedati, da je kdaj koga zdravil. Tudi Vizont je zapuščen vas, morda še bolj kot Učeja, saj po odhodu kaplana Ferrinija nima niti duhovnika. Zato se nam zdi čudno, da je g. Ferrini v Učeji postal kar čez noč učitelj, zdravnik in celo poglavar občine, čeprav vsi vemo, da je tamkaj za župana g. Letič.

Človek ne ve, ali bi se smejal ali zjokal, ko mora ugotoviti, kako italijanski tisk pretirava in se celo laže, ko objavlja članke o razmerah in ljudeh v Beneški Sloveniji.

IZ ZABNIC

Prazniki so za nami. Lepo, veselo in zbrani v pravem božičnem duhu smo jih preživel. Sv. Štefana smo pa še posebno slovesno praznovali, saj je postal že kar običaj, da ga praznujemo s prepevanjem božičnih pesmi, ki jih pa poje le moški zbor. Letos smo doživeli še to novost, da so pesmi posneli na trak. Ljudje so kar strmeli, ko so nekaj ur po sv. maši ob odvijanju traka na magnetofonu slišali zopet božične pesmi, zvonjenje svojih farnih zvonov in bingljanje malih zvončkov, s katerimi zvonijo ministranti pri povzdigovanju in pri blagoslovu vernikov s sv. Rešnjim Telesom. Najbolj ponosni so bili seveda pevci, ko so slišali svoje glasove in tudi našemu gospodu župniku ni bilo neprijetno, ko je čul svoj mogočni glas, ki je malo prej odmeval po naši cerkvi. Prav tako so posneli na trak tudi prelepe slovenske narodne pesmi, ki so jih fantje prepevali popoldne.

Po novem letu je tudi pri nas kot povsod po Kanalski dolini, zlasti še v Trbižu, padlo precej snega, ki vabi k nam smučarje in zimske izletnike, tako da je v naši dolini zopet življenje jako živahno.

IZ RAJBLJA

Z novim letom nam je sneg pobelil našo dolino in je zlasti oživil in razveselil naše smučarje in sankarje. Božične praznike smo slovesno obhajali v sreči in miru. Z novim letom nas je pa smrt opozorila na min-

ljivost našega življenja na zemlji. Saj sta umrli kar dve deklici v prvih letih mladega življenja in 79-letna Venceslava Rebenšek, doma iz Maribora, in neka 64-letna Italijanka.

Dopisi iz Goriške

IZ SOVODENJ

Na seji občinskega sveta, ki je bila v petek predpreteklega tedna, svetovalci niso še izglasovali resolucije o deželni avtonomiji, kakor smo pomotoma poročali v zadnji številki. Razpravo o tem vprašanju so odložili, da jo temeljiteje preučijo. O tem bo svet sklepal na eni prihodnjih sej.

Občinski možje so odobrili nakup opreme za novi otroški vrtec, kar bo stalo skupno 776 tisoč lir. Nekaj nad polovico bo prispevala država, ostalo pa občina.

Lovišča, za katero dobe prenizko najemnino, ne bodo oddali za dobo 10 let, kot je bilo doslej v veljavi, marveč le za eno leto. Končno je svet odobril še izplačilo bolniških stroškov za nekatere občinarje.

Živinozdravniški pregledi bodo v Sovodnjah vsako soboto pri Lutmanu, na Vrhu pa, in sicer pri Cotiču, vsak drugi in tretji četrtek ob 11. uri.

Prejšnji petek je umrla 74-letna Terezija Tomsič, roj. Brajnik, ki je bila doma iz Štandreža, a se je poročila z našim domačinom Štefanom Tomsičem. Pokopali smo jo v nedeljo popoldne ob veliki udeležbi ljudstva iz obeh sosednih vasi. Sovodnjaci in Štandrežci so pokojnico spoštovali kot zavedno Slovenko, vzorno gospodinjico in dobro mater sedmero otrok, od katerih je bil sin Stanko žrtev druge svetovne vojne.

Plemeniti ženi naj sveti večna luč! Možu Štefanu, družini ter sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

66

V SONCU IN SENCİ

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Brž po slovesnosti se je odpeljala iz prestolnice. Par tednov ni javnost o njej ničesar več slišala.

Življenje piše bolj zapletene romane, kot si jih more izmisliti človeška domišljija. Tako se je godilo tudi cesarici Elizabeti. Z viška bleska in sijaja jo je usoda tresčila v najhujši obup, ki je bil pri Elizabeti skoro brez dna, ker se je v na pol blaznem stanju zavedala, da jo skrivne sile nevdružema vlečejo v globine neznanega. Izgubila je vero, zgubila družino in moža. Srce je prazno, le telo bega izmučeno in izčrpano po svetu.

Opomin smrti

Zavest, da gre njena življenjska pot h koncu, je Elizabeto nagnila, da je že pred Rudolfovo smrtjo spisala oporoko. Vse svoje premoženje je hotela zapustiti najljubši hčerki Valeriji.

Ko si je Rudolf vzel življenje, kar je Elizabeti šepetalo kot opomin smrti, je oporoko popravila v toliko, da je eno petino premoženja zapustila Elizabeti, hčerki prestolonaslednika Rudolfa. Spomnila se je tudi

vseh svojih dvorjanic z volili v denarju in dragotinah. Celo s svojo tekmičico Katarino Schratt se je izkazala velikodušna in ji je namenila zlato ovratnico.

Najbolj jo je skrbelo, kam s pismi in pesmimi, v katere je izlivala svojo srčno bol. Zbrala jih je in spravila v veliko škatlo, ki jo je izročila v varstvo zaupni dvorni dami Idi Ferenczyevi. V posebnem črnem omotu so pa bila navodila, da mora grofica brž po njeni smrti predati zaupane skrivnosti vojvodi Karlu Teodorju. Papirji so zginili v samotnih in tajnih predalih dvornega arhiva, kakor so zginili Habsburžani in njih cesarstvo...

Duhovno oporoko je Elizabeta, nekdanj vladarica, zdaj le še »mater dolorosa«, zaupala svoji hčerki Valeriji. Vedno ji je priporočala, naj po smrti pogreznijo njeno truplo na dno morja. Čutila se je kot galeb, ki leta nad razburkanimi valovi oceana, dokler onemogla v njih ne potopi. Galeba si je ukazala vrezati v svoj pečatni prstan.

Po sinovi smrti je pa čez nekaj mesecev poklicala spet Valerijo in jo je prosila, naj

jo pokopljejo blizu sina. »Tako si želim,« ji je pravila, »da bi ležala tam poleg v veliki rakvi in da bi našla tam mir, samo mir. Več si ne želim. Veš, Valerija, tam v grobnici pod tistim okencem, kjer še malo luči posije v temnico; nekaj zelenja se opaziš, celo ptičkov žvrgolenje se prikrade k mrtvim, tam... veš... Valerija...«

Videla se je že v družbi mrtvih. Še bolj si je zaželela tja, ko jo je 5. maja 1897 strahovito pretreslo sporočilo iz Pariza, da je tam njena mlajša sestra vojvodinja Alencon živa zgorela. Zadnji opomin mrtvi!

V Parizu so dame visokega plemstva pripravile razstavo in srečkanje v dobrodelne namene. Nad velikanskim lesenim paviljonom, polnim vnetljivih igrač in drugih predmetov za žrebanje, je bilo razprostrto platno kot streha. V eni izmed dvoran, natisnjeni ženski in otrok, so predvajali s takrat komaj izumljenimi preprostimi kinoparati slike. Sredi predstave je kar v trenutku švignil plamen iz plinske luči pri aparatu proti platnu, ki je bilo hipoma v plamenih in se je kot ognjen zubelj zrušilo na gledalce.

»Ogenj, ogenj,« so vsi vpili in silili proti vratom, ki so se odpirala na notranjo stran. Nihče ni mogel ubežati plapolajočim zubljem, ki so v par minutah zajeli ves razstavniki prostor. Množica se je drenjala preko kupov zogljenelih trupel, a nihče se ni rešil.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Idejni totalitarizem in pluralizem pri nas

Eden izmed pojavov, ki naš danes najbolj zaskrbljuje, je miselna revščina, hkrati pa teženje k idejnemu in političnemu integralizmu oziroma totalitarizmu. Pojav sicer ni omejen na Slovence, vendar pa je pri nas očitnejši in tudi nevarnejši, ker smo majhen narod in si zato ne moremo za dolgo privoščiti luksusa miselne revščine ter idejnega integralizma, če nočemo osiromašiti svoje duhovne kulture. Gre pa obenem za naš obstoj, zakaj primitivnim, zlasti pa še hote primitivnim narodom danes ni več mesta v Evropi. Prej ali slej bodo podlegli tujim kulturam in s tem političnim vplivom.

POSLEDICE IDEJNE OZINE

Vedno spet smo tudi pri nas na Tržaškem in Goriškem priče izbruhom idejne nestrpnosti, ki je ni mogoče imenovati drugače kakor težnjo k totalitarizmu. Razni ljudje — in ta žalostni pojav ni omejen na en sam politični tabor — se razhudijo in užalijo, če berejo ali slišijo kaj takega, kar ne gre v njihovo zamisel ali pa v zamisel edinega nasprotnega tabora, ki ga priznajo. Vedno bolj se namreč dozdeva, da sta se oba skrajna tabora navadila drug na drugega in da sta si po svoji dialektični logiki celo potrebna. Kar je za enega pozitivno, je za drugega avtomatično negativno, in obratno. To je zelo lagodna stvar in ne zahteva nikakega miselnega truda. Vse, kar stori en tabor, je slabo, kar pa store voditelji lastnega tabora, je dobro. To pa je že tudi ves program takih totalitarcev, ki si tako prihranijo trud, da bi morali s trudom in žrtvovanjem časa preučevati razne slovenske in svetovne probleme. Če pokaže n. pr. en tabor simpatije do težnj arabskih ljudstev po osvoboditvi izpod tuje oblasti ter zlasti še simpatije za predstavnika teh težnj Naserja in do alžirskih upornikov, je za drugi tabor samo ob sebi razumljivo, da morajo biti arabski nacionalisti vsaj že na pol v komunističnem žaklju. In zato je treba dati prav evropskim kolonialistom, ki skušajo take težnje pri Arabcih zatirati. Podobnih primerov bi lahko navedli še nič koliko. Držati »linijo« v tem smislu je tako lahko, da za to sploh že ni več potrebno uporabljati možganov. Dovolj je uravnati smer po nasprotniku.

Vso zadevo zapletajo le razni neodvisneži. In ti so tisti, ki gredo najbolj na živce obema totalitar-

nima taboroma. Prisiljena sta namreč nekoliko napeti možgane, da doumeta, za kaj pravzaprav gre. Ta nenavadni miselni napor pa ju jezi, saj teko stvari vendar same po sebi in avtomatično. Zakaj je treba kvariti to avtomatizacijo slovenskega življenja?

Če take »totalitarce« in »integralce« prav razumemo, smo Slovenci edini narod v Evropi, ki bi ne smel biti idejno razčlenjen. Medtem ko drugim narodom samo ob sebi razumljivo dopuščajo, da so miselno »pluralistični«, kar pomeni, da lahko obsegajo idejno in politično vso lestvico odtenkov od skrajne desnice do skrajne leve, se jim zdi to pri nas največje obsodbe vredno.

Tako mišljenje je naravna posledica slovenske politične in svetovnonazorske prakse v dolgih desetletjih. Slovenci nismo imeli ne lastne države ne velikega kapitala, da bi lahko reševali kake važne probleme našega narodnega življenja. O vsem važnem pri nas so že od nekdaj odločali samo v tujih prestolnicah, pa naj je šlo za šolstvo, politično živ-

KROZEK SLOVENSKEGA IZOBRAZENCA V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 23. jan., ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na spredu je predavanje pisatelja A. Rebule: »O BORISU PASTERNAKU«

ljenje ali gospodarstvo. Ker nismo mogli odločiti o svojem gospodarstvu, smo tembolj strastno teoretično razpravljali o papeških enciklikah, o socializmu, komunizmu in kapitalizmu in o najidealnejšem družbenem redu. Marsikak mlad slovenski izobraženec je mnogo bolje poznal ali pozna vse člene papeške okrožnice Rerum novarum ali pa VKP(b), kakor pa podatke o tem, kako živi slovenski narod in v čem so njegovi stvarni problemi. Voditelji slovenskih strank so bili idejni diktatorji, ki niso dajali nikomur računa o svojem mišljenju glede najvažnejših vprašanj med Slovenci in v svetu. Sadove take miselnosti pa žanjemo oziroma prenašamo še danes.

V NEPOSTENOSTI IN OBREKOVANJU VIDIJO ČEDNOST

Vsakovrstni učenci takih strankarskih »šefov« in »ideologov« ne vedo, da so vse teorije glede družbenega reda in politične ureditve brez pomena, če jih ne mislijo konkretno preizkusiti na živih problemih. Te bi pa morali najprej spoznati in za to je potreben študij. Prav za konkretno reševanje problemov pa je potrebno, da jih presodimo in »otipamo« od različnih strani. Zato je naravno, da so pri vseh narodih, ki so v zdravem razvoju, različne politične in idejne skupine, ki se sicer razhajajo v svojih teoretičnih tezah, a prihajajo skupaj in se dopolnjujejo pri presoji stvarnih problemov narodnega občestva in mednarodnega življenja. Konkretno reševanje problemov nudi mnogo manj možnosti političnim demagogijam in idejnimi totalitarizmom. Le neodgovorni integralci si lahko dovolijo malovečno govoričenje, natolevanje in obrekovanje, kakor ga opažamo v naših krajih.

Ni slovenskega in svetovnega problema, o katerem bi ne mogel imeti slovenski človek, zlasti še pri nas, lastnega, svobodnega mnenja. In nihče nima pravice, da mu jemlje to prostost. Ljudje, ki to poskušajo, n. pr. z obrekovanjem po časopisju ali ustno, greše ne le zoper Boga, ki je dal človeku svobodno voljo, ampak tudi nad svojim narodom, ker ga hočejo oropati miselnega bogastva, ki je prava moč vsakega naroda. Od takih miselnih revnih, zagriženih in hudobnih totalitarcev nimajo Slovenci ničesar več pričakovati.

Zato pospešujemo duhovni pluralizem in pravo demokratičnost, ne pa da jo skušamo zatreti. O tem naj bi razmišljali vsakdo, kdor začuti nagib, da bi objavil kaj kako nepodpisano obrekovanje na račun tistih, ki se »držnejo« misliti drugače kakor on ali pa njegov »tabor«.

KULTURNE VESTI

• V Milanu je umrla slavna operna pevka sopranistka Alba Da Monte. Stara je bila 55 let. Nastopala je na mnogih evropskih odrih, leta 1942 pa se je umaknila v zasebno življenje.

• Cankarjeva založba v Ljubljani je izdala pesniško zbirko Mateja Bora: Sled naših senc. Zbirka je razdeljena v cikle: Baladni motivi, Med tamariskami, Impresije, Od večera do večera, Atomski vek in Sel je popotnik skozi atomski vek. Bajе mu nekateri hudo zamerijo, da ni uporabil v svoji liriki rajši izraza jedrski vek.

• Državna založba Slovenije je izdala po novem letu prvo samostojno pesniško zbirko Toneta Pavčka. Pavček je dal svoji knjigi pesmi naslov »Sanje živijo dalje« in jo tudi razdelil na cikle.

• V zbirki Bios Cankarjeve založbe je izšla v prevodu Angele Vode knjiga esejev in spominov Stefana Zweiga Včerajšnji svet. Naslov se nanaša na predvojni svet. Zweig je napisal to delo med vojno v begunstvu v Ameriki.

• Milanski Piccolo Teatro se je odpravil 23. januarja na dolgo krožno potovanje po zahodni Evropi in severni Afriki.

• Prihodnje tedne bo nastopala v milanski Scali slovenska sopranistka Vilma Bukovec, kar je veliko priznanje za to odlično, a osebno skromno in ljubezno pevko. Vabijo jo gostovat tudi na razne druge evropske odre. V Scali bo nastopala v vlogi Marinke v Prodani nevesti.

• Zaradi protestov katoliške duhovščine so na Malti prepovedali predvajati film Strast pod brestu s Sofijo Loren. V filmu je prikazan med drugim detomor.

• Ruski antropolog Mihail Gerasimov bo izdal v kratkem antropološki atlas, ki ga je izdelal po preučitvi več tisoč lobanj in kosti ljudi iz davnih dob, tudi takih, ki so živeli pred 500.000 leti. Na podlagi študija je prišel do zaključka (ki ga uči tudi krščanstvo), da so se razvila vsa človeška plemena iz iste ga debla. Prvotna rasa je živela po Gerasimovih ugotovitvah okrog Sredozemskega morja. Pozneje se je razpršila po vsem svetu in tako so se v različnih podnebnih in zemljepisnih širinah pojavile zunanje razlike med plemeni.

• Osemnajstletna Tržačanka Tea Sterpin, ki je odšla v Rim študirat slikarstvo, bo igrala glavno vlogo v filmu Vitez in grajska gospa. Primerjajo jo Jacqueline Sassard in Marini Vlady.

• Uprava pristanišča v Genovi ni dovolila režiserju Luigi Zampi, da bi posnel v pristanišču nekaj prizorov svojega filma Il magistrato. Pristaniška uprava se izgovarja, da hoče prej vedeti, kakšna bo vsebina filma.

• Nemški starinoslovci so odkrili na ozemlju Berlina ostanke germanske naselbine iz časa kmalu po Kristusovem rojstvu in blizu naselbine so našli tudi njeno »industrijsko četrto«: apnenico. Doslej ni bilo znano, da so stari Germani tedaj že znali žgati apno. Mnoge iznajdbe segajo mnogo dalje nazaj, kot so si predstavljali znanstveniki v prejšnjih časih.

• Tudi slepi v Trstu se lahko naroče za 300 lir letno na »govoroče knjige«. To so magnetofonski trakovi, na katere so posneli dozdaj v Italiji nad 70 zanimivih klasičnih in tudi zabavnih del svetovne literature. Morajo pa razpolagati z magnetofonom, da lahko vrte trak. Stvar je mnogo bolj enostavna in prijetnejša kot Braillova pisava. Trakovi se naročajo v ulici Canale Piccolo 2/II.

Tudi onkraj pekla so ljudje

O tem ve marsikaj povedati Boris Pahor v svojem novem obširnem romanu »Onkraj pekla so ljudje«, ki ga je te dni izdala Državna založba Slovenije. Med ljudmi onkraj pekla sta tudi mlad Slovenec iz Trsta in zala Parižanka. Takšnih parov v slovenski književnosti ni veliko in tudi ne veliko opisov take ljubezni, zato vlada za roman veliko zanimanje. Prve kritike o romanu pravijo, da je to najboljše Pahorjevo delo. Roman je v bistvu avtobiografski.

Knjiga je v prodaji tudi že v Trstu.

Na povelje

Kakor so se na povelje od zgoraj začeli zaganjati sovjetski književniki v stanovskega tovariša Pasternaka, tako so prejšnji teden tudi kar na migljaj prenehali z napadi. Bajе je prišel ukaz od Mihajlova, ministra prosvete. Pasternakov roman Doktor Živago bo sicer še ostal na seznamu prepovedanih knjig, a pisatelja bodo zopet sprejeli v zvezo književnikov. Pasternak je izjavil, da piše nov roman o osamljenosti kulturnega človeka sredi sedanjega tehniziranega sveta. Znani ruski pisatelj Ilija Ehrenburg je v zvezi s Pasternakovo zadevo napisal članek, da smo na pragu dobe, ko bo popustila napetost med Vzhodom in Zahodom.

Studi Goriziani

Pred nekaj dnevi je izšel XXIV. zvezek revije Studi Goriziani, ki ga izdaja goriška državna knjižnica. Snopič obsega na 216 straneh razprave iz slovenske in kulturne zgodovine Gorice in nje pokrajine. Najobsežnejši je članek Igina Valdemarina o začetkih goriške stolnice in fare, ki je nekoč spadala pod Solkan. Odvetnik Hugues opisuje dobo goriškega prosvetljenstva z doprinosi Ascolija in židovskih intelektualnih krogov. Cerkveni zgodovinar Spessot se ukvarja s cerkveno organizacijo na Gradiščanskem. Kot znamenit Goričan je prikazan filozof Karl Michelstädter. Vmes je še več drugih člankov, ki delajo čast goriški zgodovinski reviji. Želeti bi bilo, da bi bila v njej upoštevana tudi preteklost slovenskega življa na Goriškem.

GOSPODARSTVO

SI ŽE DAL DUŠIKA OZIMNI PŠENICI?

Konec januarja bi ozimni pšenici morali že drugič dati dušika. Prvič bi morali gnojiti že pred božičem.

Pri tem se bo morda kdo vprašal: ali ima to gnojenje kakšen pomen? Ali pšenica sedaj pozimi ne počiva? Na to moramo odgovoriti, da se pšenica razvija, da njene koreninice delujejo tudi pozimi, če le ni zemlja globoko premrzjena. Ko pa se pozimi zemlja odtaja, bodo nežne koreninice začele spet delovati, to je vsrkavati redilne snovi, ki krepijo srce mlade rastlinice, da postane tako bolj odporna proti nevšečnosti zimskega mraza. Tako okrepljena pšenica spomladi bujno požene. Tisoči in tisoči poskusov so dokazali, da ima zgodaj pognojena pšenica debelejšo in bolj kleno zrnje kot pozno pognojena; zaradi poznega gnojenja se razvije samo slama, kar gre v škodo zrnja. Mi pa sejemo pšenico zaradi zrnja, kajti slama je le postranski pridelek.

Za zimsko gnojenje pšenice pridejo v poštev samo solitri, in sicer apneni (nitrato di calcio), čilski (nitrato di sodio) in amonijev soliter (nitrato ammonico). Dobri so vsi trije, toda amonijev soliter vpliva dalj časa.

Na en ha zemljišča vzamemo navadno 100 do 150 kg enega izmed navedenih solitrov. To količino razdelimo na 3 enake dele, enega za vsako gnojenje. Če hočemo namreč gnojilo popolnoma izrabiti, gnojimo trikrat, in sicer prvič pred božičem, drugič v januarju, tretjič pa sredi februarja. Ker soliter raztrosimo vrhu setve, pravimo, da gnojimo navrhno ali pod list.

Kdor tega gnojenja ni še opravil, naj gnoji takoj, drugič pa sredi februarja. Vsa kokrat naj raztrosi po 35 do 50 kg solitra na ha ali 3 do 5 kg na vsakih 100 m² površine (na njivo 15 do 20 kg).

ZIMSKO ŠKROPLJENJE BRESKEV

Spomladi se redno oglašajo mali sadjarji, ki imajo v vrtu le nekaj dreves, in sprašujejo, kako naj ozdravijo breskve z debelimi in zgrbančenimi listi sive ali celo rdečkaste barve. Tedaj ni mogoče mnogo pomagati, ker to bolezen — kodravost — lahko samo preprečimo in je ne moremo zdraviti. Zato se moramo držati navodil, ki jih naš list redno in pravočasno objavlja: brž ko breskve izgubijo liste, to je že v novembru, jih moramo poškopiti s triodstotno raztopino modre galice in apna; škropljenje ponovimo v prvi polovici marca. Modro galico v škropilu lahko nadomestimo s prahom Caffaro ali z asporjem. V 100 litrih vode raztopimo 5 kg prahu Caffaro ali 600 gramov asporja. Lastniki večjih nasadov breskev so to škropljenje pravočasno izvršili, zato so njih drevesa skoraj v celoti modro pobarvana. Kdor pa breskev ni še poškopil, naj ne zgubi niti enega lepega dneva, da reši, kar še more. V prvi polovici marca mora škropljenje na vsak način ponoviti, a naj se pri tem zaveda, da je zgodnje škropljenje mnogo bolj izdatno kot marčno.

Z modro galico oziroma prahom Caffaro ali asporjem se borimo proti kodri in smolikasnosti breskev ter drevesa obenem raz-

kužimo proti raznim drugim boleznim glivične narave. Te bolezni napadajo predvsem liste in mlade vršičke. Ne smemo pa pozabiti, da imajo breskve zelo hudega sovražnika tudi v listnih ušeh. Te se med letom zelo hitro množijo in srkajo iz listov in mladih poganjkov rastlinski sok. Zaradi tega drevesa na splošno ošibijo in kakšenkrat celo usahnejo. Šibko drevo pa ne more roditi lepega in debelega sadu.

Listne uši se nahajajo pozimi na drevesu v obliki drobcenih jajčec, ki jih je v pozni jeseni zalegla samica. Ta jajčka moramo sedaj uničiti. Ne moremo jih pa zamoriti s škropljenjem proti kodri, temveč le s posebnim škropilom. V trgovini dobiš sicer mnogo sredstev za uničenje jajčec listnih uši, a učinkovit in poceni je prav gotovo samo oleofos. Ta je sestavljen iz belih olj in parationa ter je kot vse sestavine parationa zelo hud strup. Zato moramo pri pripravi škropila kakor tudi pri škropljenju samem zelo paziti, da ne pride škropilo v dotiko z ranjeno roko, da ga ne vdihavamo ter da nam ne orosi obleke. Zaradi tega ne smemo nikdar škropiti proti vetru. Če si zmočimo roke, si jih moramo takoj umiti. Tudi posodo, v kateri smo pripravljali škropilo ter škropilnico moramo takoj po uporabi oprati.

Za 100 litrov škropila zadostuje 200 do 250 gramov oleofosa (1 kg za 400 do 500 litrov škropila). V posodo najprej zlijemo nekaj litrov vode, dodaš določeno količino oleofosa in vse skupaj dobro premešaj.

S tem sredstvom poškopijo vse drevo od vršičkov do konca debla pri zemlji. Poškropiti pa moraš temeljito, da ne ostane noben del luba nepoškopljen. Le tako si lahko gotov, da si zadel vsa jajčka listnih uši in jih zatrl. S tem sredstvom zamoriš tudi ves ostali živalski mrčes na drevesih.

KAKI V ZATONU

V naših krajih rastejo kaki v vrtovih, ker se večji, sklenjeni nasadi niso še pojavili. Ta drevesa so bila zasajena za domačo potrošnjo, a lastniki jih kljub temu mnogo spravijo na trg, ker drevo obilno rodi, saj niso redka drevesa, ki dajo 200 in več kg plodov.

V Italiji, predvsem v okolici Neaplja, je drugače. Tam so po prvi svetovni vojni nastali sklenjeni nasadi, ki so se gospodarstvo sijajno obnesli, tako da so lastniki dobro služili. Posledica je bila, da so v letih 1938 do 1947 uredili še nadaljnje sklenjene nasade, ki so se pojavili tudi v Liguriji, Toskani in Emiliji. Višek so dosegli v letih 1948-49, ko so cenili površino sklenjenih nasadov na 20.000 ha z letno proizvodnjo 3.500.000 stotov. Če so bile do tedaj cene kakijev zadovoljive, so pa zatem začele padati in v letih 1951 do 1956 jih v Salernu in Neaplju niso mogli prodati dražje ko po 15 lir, kakšenkrat tudi po 5 do 8 lir za kg. Zaradi tega so mnogi začeli drevesa opuščati, tako da danes cenijo vso italijansko proizvodnjo le na nekaj več kot en milijon stotov.

Zakaj se to dogaja? Kaki trajajo malo časa in, če jih ne použijemo, ko so zreli, razpadejo. Če jih hranimo v hladilnikih, zelo mnogo izgubijo na okusu. Poleg tega se industriji ni še posrečilo odkriti postopek, po katerem bi jih bilo mogoče industrijsko izrabiti, čeprav imajo visok odstotek sladkorja. Do sedaj ni bilo mogoče napraviti iz njih ne meze ne sirupa in ne sadnega soka. Nekateri upajo, da bo mogoče delati iz kakijev sadno vino, kakijev, a večina trdi, da taka industrija ne bi mogla nuditi zadovoljivih cen. Zato kakije lahko potrošimo le v svežem stanju. Toda sad zori v dobi grozdja, ko je poleg tega na razpolago še mnogo hrušk in jabolk.

Gojenje kakijev se opušča tudi zaradi muhe »ceratitis capitata«, ki napada tudi plodove.

Sportni pregled

HOKEJ V JUGOSLAVIJI

Po prvih tekmah za državno prvenstvo strokovnjaki predvidevajo, da bo lanskoletni državni prvak Jesenice obdržal naslov. Od ostalih petih moštev se bosta za častni mesti potegovala Ljubljana in Partizan iz Beograda. Moštvo Zagreb nima bogvekakšnih zahtev, Crvena zvezda in Tašmajdan (oba iz Beograda) pa se bosta morala krepko boriti za obstanek v prvi ligi.

Jeseniški hokejisti imajo poleg veselja do vaj tudi odličnega vaditelja Poljaka Andrzeja Wolkowskega. Srečanja z dobrimi moštvi, predvsem iz tujine, ravno tako dobro vplivajo na kakovost igre. To se je pokazalo, ko so dobro razpoloženi Jeseničani prepričljivo premagali Crveno zvezdo z izidom 20:0. V tekmi se je odlikoval zlasti kapetan moštva Valentar. Pa tudi rojakom niso prizanesli, zakaj ljubljansko moštvo je izgubilo z 1:9, čeprav je bilo berbeno in podjetno.

NAMIZNOTENISKI TURNIR V SOFIJI

V Sofiji se je končalo mednarodno tekmovanje v namiznem tenisu. Tako med moškimi kakor med ženskimi skupinami je bila najuspešnejša budimpeštanska ekipa.

Namizni tenis je šport, kjer je tekmovalna doba igralca precej dolga in kjer mednarodne izkušnje veliko pomenijo. Zato med zmagovalci v tej športni panogi le redko zapazimo nova imena. Če se to

zgodí, vzbudi tak igralec veliko pozornost v športni javnosti. Eden takih je 19-letni Vojislav Marković iz Subotice, prvak Skandinavije in Jugoslavije. Markoviću je zaradi zbranosti med tekmami in zavoljo izredno hitre igre uspelo že drugič (prvič je bilo v Stockholmu) premagati evropskega prvaka Madžara Zoltana Berezika. Na turnirju v Sofiji je namreč zmagal z 2:0.

SPORT PO SVETU

Plavanje — Znana avstralska plavalca Ilse in Jon Konrads sta postavila štiri nove svetovne viške. Ilse je preplavala 1500 m in 1650 y v času 19'25"7; brat Jon pa 200 m in 220 y v času 2'02"2.

Boks — Japonski prvak mušje kategorije Sadao Yaocita je po točkah premagal svetovnega prvaka Argentince Pascuala Pereza.

Hokej — Moštvo Sovjetske zveze je zaigralo v ZDA in Kanadi devet tekem, od katerih jih je pet zaključilo v svojo korist, štiri srečanja pa so se končala z neodločenim izidom.

Rugby — V angleškem mestu Cardiffu je Wales premagal Anglijo z izidom 5:0. Tekma je veljala za pokal Petih držav.

Smučanje — V Kitzbühclu (Avstrija) sta v teku zmagala Astrid Sandvik (Norveška) ter Wallace Werner (ZDA). V slalomu in alpski kombinaciji se je uveljavil odlični Avstrijec Anderl Molterer. Med ženskami je v slalomu zmagala Švicarka Wasser Anne Marie, v alpski kombinaciji pa Norvežanka Sandvik.

V Les Rouses so bila tekmovanja za Veliko nagrado predsednika francoske republike. Prvo mesto je zasedel znani Finex Väisänen.

14

Za
naše
naimlajše
V
srču
A
f
r
i
k
e

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

49

Bil sem vesel, da sem se rešil posedanja na bloku, ki ni bilo samo dolgočasno, ampak tudi nevarno. Take »brezposelne« so namreč radi poslali v kakšen Aussenkommando (zunanja komanda), kot so se imenovala razna manjša delovna taborišča po raznih krajih na Bavarskem in v Avstriji, ki so bila odvisna od dachauskega taborišča. In nekatere teh »podružnic« so bile na zelo slabem glasu kot prava uničevalna taborišča. Interniranci v njih so bili prepuščeni na milost in nemilost podivjanim, zverinskim taboriščim poveljnikom in stražam, ki so lahko tam neovirano izživljali svoje nečloveške nagone, medtem ko so se v Dachau zadnji čas vendarle precej krotili, ker se je ravnanje z interniranci ublažilo. Stari interniranci, zlasti iz predvojnega časa, so nam pripovedovali, da so sedanje razmere nebesa proti tistemu, kar se je prej dogajalo v Dachauu. Neki nemški interniranec mi je pokazal na blatno zemljo v taborišču in dejal: »Vidiš, ta zemlja je vsa prepojena s krvijo.« To je dejal z glasom, da me je streslo.

»Delovni urad« v taborišču je imel v razvidu vse »brezposelne« in tako se je lahko vsak hip zgodilo, da so poklicali tiste, ki niso

bili v nobeni delovni »komandi«, na zdravniški pregled, ki je obsajal le v tem, da si nag tekkel mimo SS-ovskega zdravnika ali kakega sanitejca, in so te poslali s transportom v kako »ausenkomando«. A tudi drugače se je dogajalo, da se je vsak hip prikazal na bloku kak SS-ovec ali »kapo« in pobral take brezposelne za kako delo v taborišču in taka dela so bila skoro vedno nujna in težka ter neprijetna. Navadno je šlo za kako čiščenje, pometanje taborišča ali za prenašanje kakih težkih reči. A tudi če je prišel kak SS-ovec le pogledat na blok, so bili to neprijetni trenutki.

Štubak je nervozno pritekkel v sobo in nas obvestil, da dobimo SS-ovski obisk. Pregledal je, če je vse v redu, in postavil koga k vratom, da ga je obvestil, kadar se je »obiška« približal naši sobi. Ko so se odprla vrata in se je prikazal najprej blokovni starešina s silno važnim obrazom ter slovesno zavpil achtung! (pozor!), se je štubak izprsil in zarjovel Mirno! Morali smo planiti na noge in negibno stati, razkriti in z rokavi ob hlačnih šivih. Ko se je prikazal SS-ovec v uniformi in z revolverjem za pasom, je štubak po vojaško poročal, koliko ljudi ima v »štubi«, koliko jih je zunaj na delu in koliko jih je na bloku ali v revirju. SS-ovec se je navadno le na kratko ozrl po nas in kmalu spet odšel, včasih pa se je tudi ob kaj obregnil in koga sklofutal ali obreal, če je kakor koli vzbudil njegovo pozornost ali če je bil ravno slabe vo-

TEDENSKI KOLEDARČEK

25. januarja, nedelja: Pavel
 26. januarja, ponedeljek: Pavla
 27. januarja, torek: Janez
 28. januarja, sredo: Peter
 29. januarja, četrtek: Franc
 30. januarja, petek: Martina
 31. januarja, sobota: Marcela

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 21. januarja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	623—625 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	73—76 lir
100 francoskih frankov	120—124 lir
funt šterling	1,725—1,750 lir
nemško marko	148,50—149,75 lir
švicarski frank	144—146 lir
napoleon	4550—4750 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 25. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 15.20 Glasba Franza Schuberta; 15.45 Poje oktet »Planika«; 16.30 Anton Medved: »Kacijanar«, drama v dveh delih. Igrajo člani RO, vodi J. Peterlin; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Robert Burns«, ureja dr. J. Tavčar; 21.20 Kvintet Niko Stritof.

Ponedeljek, 26. januarja, ob: 18.00 Radijska univerza: Anton Penko: Življenje tujih ptičev: »Kondor«; 18.10 Koncert altistke Marije Bitenčeve, pri klavirju Gojmir Demšar; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Giacomo Puccini: »Tosca«, opera v treh dej. Približno ob 21.20: »Opera, avtor in njegova doba«. Približno ob 22.05: »Mala literarna oddaja«.

Torek, 27. januarja, ob: 18.00 Z začarane police: Zora Kafol: »Ledena gor«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Obletnica tedna: dr. Boris Mihalič: »Tročki v izgnanstvu«; 22.00 Umetnost in življenje: »Razstava zakladov japonske umetnosti v Rimu«, poroča Miran Pavlin; 22.15 Simfonični koncert Tržaške filharmonije.

Sreda, 28. januarja, ob: 18.00 »Radijska univerza«: Luigi Volpicelli: Poklicna usmeritev: (1) »Znanstvena organizacija delav«; 18.10 Orkester Italijanske Radiotelevizije. Mozart: Simfonija v g-molu, K 550, Stravinsky: Suita iz baleta »Ognjeni ptič«; 19.00 Zdravstvena oddaja, ureja dr. Milan Starc; 20.30 Slovenske instrumentalne zasedbe; 21.00 »Zaljubljeni soprog«, veseloigra v treh dejanjih. Igrajo člani RO, vodi J. Peterlin.

Četrtek, 29. januarja, ob: 18.00 Z začarane police: Eva Znidaršič: »Kako je Muc Manks zgubil svoj rep«; 18.10 Haydn: Koncert v D-duru za čembalo in orkester; 19.00 Sola in vzgoja: Egidij Košuta: »Psihične razvojne stopnje otroka v predšolski dobi«;

20.30 Operna glasba; 21.00 »Potovanje na Mesec«, radijska zgodba. Igrajo RO, vodi J. Peterlin; 22.00 Iz sodobne književnosti: dr. Josip Tavčar: »Pregled lanske italijanske književnosti«; 22.35 Slovenski Oktet.

Petek, 30. januarja, ob: 12.55 Barnabas Bakos in njegov ciganski orkester; 18.00 Radijska univerza: Ivan Artač: Življenje starih Egipčanov! »Faraoni«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika: Anton Mlinar: »Valoviti travniki«.

Sobota, 31. januarja, ob: 16.00 Novelist tedna: »Erskine Caldwell in njegove Stories«, ureja prof. M. Jevnikar; 17.30 Velika dela slavnih mojstrov; 18.00 Oddaja za najmlajše: Radislav Rudan - Saša Martelanc: »Bilo je nekoč: (1) Vilinska mati«. Igrajo člani RO, vodi Stana Offizia; 19.00 Sestanek s poslušalkami, ureja M. A. Prepeluh; 20.40 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Eugenio Galvano - Mirko Javornik: »Lorelei na cesti«; 22.00 Samospevi Schuberta, Brahmsa in Mussorgskega; 23.00 Chopinovi valčki.

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega predragega soproga, očeta in svaka

JOŽEFA FURLANA

se toplo zahvaljujemo č. g. župniku, domačemu pevskeemu zboru, darovalcem cvetja in vsem ostalim, ki so nam kakorkoli stali ob strani v tako hudi nesreči.

Vsem prisrčna hvala!

Družine Furlan, Pahor
in Camilleri

Mavhinje, 22. jan. 1959.

ZAHVALA

Ob boleštni in nenadomestljivi izgubi našega dragega moža, očeta in starega očeta

JOSIPA LEGIŠE

se najtopleje zahvaljujemo vsem, ki so nam izrazili sožalje ter z nami sočustvovali.

V globoki žalosti čutimo dolžnost, da se zahvalimo zlasti primariju dr. Franzinu, ki je pokojniku v hudi boleznii požrtvovalno stal ob strani, g. župniku Ivanu Kretiču, cerkvenemu pevskeemu zboru, darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki so našega ljubljenega očeta spremili na zadnji poti ali nam na kakršenkoli način lajšali hudo bol.

Družina Legiša

Devin, 22. jan. 1959.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUSTVO V TRSTU priredi v nedeljo, 8. febr., ob 21. uri

»VELIKI DOBRODELNI PLES«

v hotelu Excelsior Palace.

Vstop izključno z vabilom, ki ga lahko dnevno dvignete na sedežu društva v ul. Machiavelli 22/II. od 17. do 19. ure, kjer se lahko tudi rezervirajo mize.

Za naše zdravje**OZEBLINE**

Ob nastopu zime se številnim ljudem pojavijo na rokah ali nogah boleče ozeblinice, ki so, čeprav mnogi ne mislijo tako, resnična bolezen. Pojavljajo se le v zimskih mesecih, ko se krvni obtok ob koži zaustavi. Posledica tega so ozeblinice in oteklina.

Zdravniki svetujejo vsem, ki trpe zaradi ozeblin, naj se drže naslednjih nasvetov.

1. Uživate čim več vitaminske hrane, kakor so jetra, ribe, čokolada, jajca itd.

2. Uživate hrano, ki vsebuje škrob, predvsem testenine in močnate jedi (čeprav niso v korist liniji).

3. Obtok krvi v rokah in nogah lahko pospešite z jutranjo telovadbo (odpiranje in zapiranje pesti ter krčenje in iztezanje nog).

4. Ne nosite volnenih oblačil neposredno na koži. Volna le pospešuje nastajanje ozeblin.

5. Vsakokrat, ko se umijete, se takoj dobro obrišite s suho brisačo.

6. Čevlji naj ne bodo pretesni, ker ovirajo obtok krvi.

7. Ko z mrzlega pridete v tople prostor, ne pojedite takoj k peči ali ognju.

8. Najučinkovitejše sredstvo proti ozeblinam je ribje olje, ki vsebuje mnogo vitamina D.

RESITVE IZ PREJSNJE STEVILKE

1. Uganka: Potop; 2. Posetnica: Damsko krojačnico; 3. Aritmetična naloga: $8 + 8 + 8 + 88 + 888 = 1000$; 4. Računska naloga: $9 \times 8 + 7 + 6 + 5 + 4 + 3 + 2 + 1 = 100$.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

lje. Tudi »štubak« je bil včasih deležen klofut, čeprav so SS-ovci s štubaki navadno ravnali nekoliko obzirneje, ker so bili pač nekaki zaupniki taboriščnega poveljstva. Ko je »obisk« odšel, smo si vsi oddahnil, tudi štubak in celo Blockaeltester.

Najdalj časa so se mudili SS-ovci na bloku, kadar so prišli pregledovat pakete, ki so prispeli po pošti. Če so sumili, da je v njih kaj prepovedanega, so jih natančno pregledali, in če so res našli v njih kaj takega, kar po taboriščnih pravilih ni bilo dovoljeno prejemati, je bil naslovljenec hudo tepen in obrean, tudi če ni bil sam nič kriv. Kolikor mi je znano, je šlo pri tem vedno za kake malenkosti, ki niso imele drugih tragičnih posledic. Govorili pa so tudi o primerih, ko je romal naslovljenec v »bunker«. Vendar so postajali tudi ti pregledi vedno bolj površni in manj strogi.

S sprejemom v komando Wilpark sem se znebil more posejanja na bloku. Poleg dr. Janezu Logarju in še nekaterim drugim mojim znancem na bloku sem se imel za to zahvaliti tudi odvetniku dr. Zorku, ki je bil nekak zaupnik »delovnega urada« za komando Wilpark.

Tako sem se nekega sončnega majskega jutra po apelu na »Lagerplatzu« uvrstil v kolono delovne komande »plantaža«, namesto da bi se vrnil z brezposelnimi na blok. Bila nas je dolga vrsta, morda kakih dva tisoč. Ta delovna kolona je imela svoje zbirališče vedno na levi strani taboriščnega trga, pred stranskim

izhodom iz taborišča. V nasprotju v drugimi delovnimi komandami, ki so delale izven taborišča, »plantažarji« niso nosili »zeber«, ampak najprejreje civilne in vojaške oprave s krvavo rdečima črkama iz oljnate barve K. L. na hrbtu. Na pogled smo bili še najbolj podobni fantastični koloni potepuhov ali pustnih šem brez mask. Nekaterim je bilo sicer videti, da so se potrudili, da bi bili čim bolj »dostojno« in lepo napravljeni, tako da so se oddaleč res zdeli navadni civilisti. Celo zlikane hlače so imeli in osnožene čevlje. (Pozabil sem omeniti, da smo lahko dobili s časom iz skladišča lastne usnjene čevlje, ki smo jih prinesli s seboj.). Od pravih civilistov so se ločili le po številki na prsih in hlačah, po ostrizeni glavi in po tistih črkah na hrbtu. A takšni »dandyji« so gledali na to, da so si preskrbeli jopiče s čim manjšimi črkami. A najmanjše so bile še vedno kakih dvajset centimetrov visoke. Vendar je bila precejšnja razlika v pisavi teh črk. Ogromne črke na hrbtu nekaterih so spominjale na razne propagandne napise po zidovih, napleskane v veliki naglici po ljudeh, ki niso točno vedeli, ali gledajo n. pr. črke B, K, L ali S v levo ali v desno. Zato pa so potrošili več barve, tako da so tekle od črk dolge rdeče proge, dokler se niso kaplje barve strdile v rdeče kepice kje ob pasu. Drugi pa so se ponašali z ličnima črkama, kakor da ju je naslikal kak poklicni pleskar ali umetnik,

(Dalje)